

Gedragsafwijkingen

Hans van Gils

In 1984 als dierenarts afgestu-
deerd in Utrecht en reeds 23 jaar
actief als paardendierenarts.

Hoefslag publiceert maandelijks een artikel waarin een veterinaire onderwerp wordt behandeld. Deze artikelen zijn geschreven door de vijf Erkend Paardendierenartsen van Dierenartsenpraktijk Moergestel. Deze vijf paardendierenartsen werken vanuit een klassieke, reguliere geneeskunde en volgen de moderne ontwikkelingen op de voet. Elke paardendierenarts heeft zich vanuit eigen interesse in één of meerdere onderdelen van de veterinaire geneeskunde bekwaamd. De veterinaire werkzaamheden zijn op basis van die interesse verdeeld. De auteur van dit artikel richt zich in het bijzonder op reproductie en internistische aandoeningen. Daarnaast houdt hij zich voor de kliniek bezig met managementtaken. Hans van Gils is voorzitter van de Communicatiecommissie van de Groep Geneeskunde van het Paard (GGP).

Op www.dapmoergestel.nl vindt u alle Hoefslagartikelen van DAP Moergestel.

Gedragsafwijkingen bij paarden komen helaas geregeld voor.

In feite zijn hierbij twee hoofdgroepen te onderscheiden, namelijk stalondeugden en karaktergebreken.

Tekst: Hans van Gils | Foto's: Arnd Bronkhorst

Stalondeugden

De essentie bij stalondeugden is dat het aangeleerd stereotiep (vaak herhaald, typisch) gedrag betreft dat meestal doel-loos is. Stereotiep gedrag ontstaat wanneer een sociaal kuddedier als het paard onvoldoende normale interactie met zijn omgeving kan hebben. De stalondeugden komen vooral voor bij dieren die eenzaam op stal worden gehouden, te weinig of geen beweging krijgen, of stress ervaren, bijvoorbeeld frequent dagenlang transport in verband met internationale wedstrijden. Of extra gevoelig zijn voor stress, zoals hoog in het bloed staande, nerveuze types of hengsten in de dekdienst. De bekendste stalondeugden zijn luchtzuigen of kribbebijten en weven. Er zijn nog talloze andere vormen, zoals rondjes lopen in de stal, met de onderlip kleppen, bijten in de flank.

Luchtzuigen of kribbebijten

Een kribbebijter pakt met de snijtanden de rand van de voerbak vast, spant zijn halsspieren, zuigt lucht naar binnen en slikt deze door. Dit gaat gepaard met een kort, grommend geluid. Dit gedrag kan waargenomen worden op stal, maar soms zelfs ook in het weiland. De dieren pakken dan een weipaal vast. Het kan ook worden uitgevoerd door de houding

zeer snel kan ontwikkelen, wanneer het paard in kwestie in een vreemde omgeving/stal komt, die voor hem veel stress oplevert! Antedateren (proberen aan te geven of de afwijking al bestond voor de koop) van luchtzuigen is lastig.

Over het algemeen zijn deskundigen van mening dat dit nooit veel langer kan dan een aantal dagen. Wanneer u dus bij een pas gekocht paard een stalondeugd meent te zien, is het zaak contact op te nemen met uw dierenarts en met de verkoper. Bij een kribbebijter met duidelijke afslijting aan de tanden is de antedateringstermijn natuurlijk langer, maar ook hier blijft directe melding verstandig. Kribbebijten kan veterinaire consequenties hebben. Door de ingeslikte lucht ontstaan soms verteringsproblemen met gasophoping en koliek. Het paard in kwestie kan vermageren en dof in zijn haren worden. Als behandeling werd en wordt een strakke keelriem gebruikt, die in allerlei variaties bestaat. Het principe is het voorkomen van het aanspannen van de halsspieren. De ervaring leert dat de kribbebijter op een gegeven moment ondanks de keelriem weer begint met zuigen. Ook smeert men wel onaangenaam smakende zalf (of sambal) op de rand van de voerbak om het paard te weerhouden deze vast te pakken. Bij

oorzaak. Hoewel afleiding (weidegang, pony erbij op stal, speelbal aan het plafond) onvoldoende resultaat geeft als therapie, helpt het wel degelijk voorkomen dat het kribbebijten wordt hervat na bijvoorbeeld zo'n chirurgische ingreep als beschreven.

Weven

Paarden die weven, belasten afwisselend het linker- en het rechtervoorbeen, waarbij het hoofd in hetzelfde ritme mee wordt bewogen. (In Frankrijk heet dit stereotiep gedrag '*tic de l'ours*', omdat circusberen dit ritmische bewegingspatroon ook vaak vertonen.) Soms doet een wever dit langzaam, vaak ook razendsnel, zeker wanneer er iets in zijn omgeving gebeurt wat stress oplevert, zoals voorbijkomen met de voerkar. Wevers zijn vaak bloedpaarden die hoog in het voer staan. Waarschijnlijk valt de schade die men toedicht aan weven nogal mee. Noch conditieverlies, noch overmatige slijtage aan de gewrichten is overtuigend bewezen. Toch is sprake van waardevermindering. Een eigenaar wordt er absoluut niet vrolijk van als één van zijn paarden continu weeft. Bij koopkwesties geldt eigenlijk hetzelfde als bij kribbebijters. Weven wordt zeer snel aangeleerd en de antedatering is dientengevolge nooit meer dan een kleine week. Een getuige die bereid is te verklaren dat hij het dier ook bij de vorige eigenaar heeft zien weven, is van groot belang indien het tot een rechtszaak zou komen. Specifieke therapieën zijn er niet bij weven. Afleiding zou kunnen helpen, maar verwacht hier geen wonderen van. Ook minder krachtvoer geven wordt wel aangegeven, helaas meestal ook zonder resultaat.

Karaktergebreken

Karaktergebreken bij paarden zijn meestal het gevolg van onkundig omgaan met het dier. Als duidelijk voorbeeld geldt het opvoeden van een moederloos veulen. Wanneer men zo'n veulentje vertroetelt en met de fles grootbrengt (soms zelfs in huis), zal het

Bij wevers zijn conditieverlies

en gewrichtsslijtage

NIET OVERTUIGEND bewezen

met aangespannen hals aan te nemen en een hap lucht in te slikken. Luchtzuigen is een variatie van kribbebijten. Bij notoire kribbebijters zijn sterk afgesleten snijtanden waarneembaar. Daar moet op gelet worden indien men een paard wil kopen. Bestaat de stalondeugd echter nog maar kort of is het dier luchtzuiger, dan is aan de tanden niets afwijkends te vinden. Er worden hierover nogal wat koopkwesties uitgevochten. Bedenk dat dit gedrag zich

luchtzuigen is dit vanzelfsprekend zinloos. Er bestaat een sinds jaar en dag bekende operatietechniek, waarbij de onderste halsspieren worden onderbroken door een hele lap spierweefsel weg te nemen. In de Verenigde Staten is deze techniek gemodificeerd door laserchirurgie toe te passen. Men claimt hierbij 90% succes, tegen 60% succes bij de conventionele methode. Let wel, deze behandelingen zijn alleen gericht op het ongewenste gedrag en niet op de

als (jong)volwassen paard de mens zien als soortgenoot. Spelen met zijn soortgenoot, de mens, maar ook competitie met die soortgenoot om de hoogste plaats in de kudde, zijn dan te verwachten, met alle gevolgen vandien. Een moederloos veulen behoort dus (na een flessenstart van een week) melk te krijgen uit een emmer. Indien een geitje of makke pony voorhanden is, zal deze bijdragen aan een normale ontwikkeling van het veulentje in kwestie. Ook de opfokperiode van een jaarling/tweejarige behoort plaats te vinden in

koppelverband. Steegsheid (een actieve of passieve vorm van tegenwerken) ontstaat meestal door onredelijk straffen, te veel eisen (bijvoorbeeld

bijten en ook wel gaan liggen, achteruit kruien en zwiepen met de staart. Veel eigenaren komen naar de dierenarts, omdat zij een fysieke oorzaak achter de

Stalondeugden komen voor bij dieren die **EENZAAM** op stal worden gehouden

veel te veel bijzetten) en dergelijke. Bij steegsheid ziet men soms gerichte agressie richting ruiter: slaan, steigeren,

gedragingen vermoeden. Helaas valt dit meestal tegen, met als uitzondering de overmatige hengstigheid bij de merrie. Hierbij is een merrie met tussenpozen normaal in haar gedrag, maar tijdens de (vaak lange) hengstigheid niet te rijden. Ze kleeft aan het been, zwiept met de staart, slaat, jankt, et cetera. Onderzoek van het geslachtsapparaat (echo) levert meestal niets bijzonders op. Het geven van regumate, een hormoonpreparaat, over het voer zal in veel gevallen goed helpen om de hengstigheid te onderdrukken en het gedrag dus te normaliseren. Dit middel is toegestaan voor wedstrijdpaarden en -pony's. Wel moet uw dierenarts een FEI-verklaring invullen. Homeopathische druppels of kruidenmengsels als behandeling hebben een teleurstellend resultaat, is onze ervaring.

Alleen ervaren ruiters kunnen soms uit de voeten met paarden met een afwijkend karakter door zeer consequent in africhting te zijn en duidelijk met straffen en vooral belonen. Voor karaktergebreken geldt, net als voor stalondeugden, voorkomen is beter dan genezen. Antedateren van steegsheid is zo mogelijk nog lastiger dan het antedateren van stalgebreken. Het is daarom van groot belang om alvorens een paard te kopen, ook zelf het desbetreffende dier uit te proberen, indien mogelijk, tijdens een afgesproken proeftijd. |

In februari belicht Henk van Enckevort de veterinaire aspecten van verkoop van een paard naar het buitenland.

